

The use of virtual space in the prevention of sexual victimization of young people

Dr. Nafiseh Bagheri

PhD in Criminal Law and Criminology, Faculty of Law and Political Science,
Research Sciences Branch, Tehran, Iran (Corresponding Author)
Email : nafise.bagheri68@gmail.com

Extended Abstract:

The experience of violence and sexual victimization profoundly impacts the social development of young individuals, often transforming them from victims burdened with lasting trauma into potential offenders afflicted by inferiority complexes and psychological disorders. In accordance with Article 3 of the Youth Protection Law 1399, a sexually victimized youth is classified as a "child at risk" and faces two primary dangers: repeated victimization and the risk of engaging in progressive criminal behavior.

In crimes targeting young individuals, their physical characteristics frequently play a significant role in the selection of victims and the perpetuation of antisocial conduct. Victimization inherently reflects a power imbalance, wherein the perpetrator appears dominant and the victim appears vulnerable. Sexual abuse, unlike other forms of child abuse, is often compounded by the breach of a child's trust in an individual who initially appears non-threatening, thereby inflicting severe and sometimes irreparable harm.

The definition of sexual victimization is inherently complex, as antisocial behaviors toward young individuals vary based on cultural, familial, and social contexts. However, it generally involves subjecting minors to sexual activities that they

Legal Innovation
Quarterly

Legal Innovation Research
Institute

Spring 2025, Volume 1,
Issue 1

www.journallir.com

neither comprehend nor willingly participate in. Any exploitation of individuals under the age of 18 for sexual gratification that results in physical, psychological, or sexual harm is encompassed within this definition.

In today's digital age, cyberspace technology and online services have the potential to enhance social awareness and knowledge. Social networks are created for various purposes, including information sharing and social relationship building. However, alongside these opportunities for education, business, and entertainment, cyberspace also presents a fertile ground for criminal activity. Students, without the traditional support of parents and educators, are increasingly exposed to inappropriate sexual advances from adults online. Cyberspace and social networks should not be viewed solely as a threat or an opportunity; rather, they embody both simultaneously. Adopting a purely negative stance leads to restrictive measures such as filtering, thereby neglecting the educational and developmental potential of this medium. Conversely, a constructive approach can harness the capabilities of cyberspace for educational and awareness-raising initiatives.

An essential question remains: *Why do young people increasingly turn to cyberspace for answers to questions, particularly regarding sexual matters?* Can a reformed educational system, in collaboration with national media, mitigate this trend by providing accurate information and increasing societal awareness, thereby reducing the reliance on unreliable online sources?

Summary

Young people have historically received the least amount of exposure and legal follow-up, despite the rise in sexual offenses against them. This is because they are the most vulnerable group in society. This not only demonstrates increased support from parents, educators, policymakers, and legal

institutions for protecting their rights, interests, and dignity against social deviations, but it also makes a statement about the necessity of preventing and limiting possibilities for breaching norms. Without a doubt, making the most use of modern technologies can raise a society's awareness level. This includes making the most of mass communication tools, smartphones, high-speed internet, and virtual spaces that address various societal levels. Now, given the prevalence of virtual networks and communication, as well as the emergence of phenomena like the sexual abuse of minors within them, what are the relevant contexts (family, education, media) and what degree of success have been achieved in raising awareness, preventing, and addressing the issue of sexual crimes? The aim of this research is practical, and it uses a descriptive survey method. To gather data, 100 questionnaires were prepared from social workers working in the youth field; 100 questionnaires were distributed to families with children under the age of 18; and 100 questionnaires were examined from individuals under the age of 18. These results demonstrate that there is a cognitive gap between the needs and desires of young people and their families and schools, and that this, along with the inefficiencies of the national media, leads to an increase in the number of young people turning to the internet for information and answers to their questions about issues like sexual offenders.

Keywords: victimization, sexual crimes, young people, prevention, cyber space.

کاربست فضای مجازی در پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی جوانان

(دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۳ پذیرش: ۱۴۰۴/۳/۲۱)

دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: nafise.bagheri68@gmail.com

دکتر نفیسه باقری

چکیده:

جوانان آسیب‌پذیرترین قشر جامعه‌اند که با وجود رشد جرائم جنسی علیه آن‌ها، همواره کم‌ترین میزان افشا و پیگیری قضائی را به خود اختصاص داده‌اند. همین امر نه تنها حمایت بیشتر در راستای حفظ کرامت، حقوق و مصالح آنان را از سوی والدین، آموزش و پرورش و نهادهای سیاست‌گذاری و قانونی در مقابل کج‌روی‌های اجتماعی نشان می‌دهد، بلکه تصریحی است بر لزوم پیشگیری و تحدید فرصت‌های هنجارشکن. بی‌شک بهره‌وری مناسب از فناوری‌های روز در افزایش سطح آگاهی یک جامعه مفید است؛ از جمله استفاده بهینه از فضای مجازی و وسایل ارتباط‌جمعی، گوشی‌های همراه هوشمند و اینترنت پرسرعت که اقشار مختلف جامعه را پوشش می‌دهد. حال با وجود گستره ارتباطات و شبکه‌های مجازی و به تبع شکل‌گیری پدیده‌هایی چون بزه‌دیدگی‌های جنسی جوانان در آن، در چه بستری (خانواده، آموزش و پرورش، رسانه‌ها) و تا چه میزان در آگاهی‌بخشی، پیشگیری و برخورد با پدیده جرائم جنسی، عملکرد موفق‌تری شکل گرفته است؟

فصلنامه نوآوری حقوقی

پژوهشکده نوآوری حقوقی

بهار ۱۴۰۴، دوره اول، شماره ۱

www.journallir.com

نتیجه این پژوهش که از نظر هدف کاربردی و به‌لحاظ روش توصیفی - پیمایشی است، با به‌کارگیری رایج‌ترین ابزارهای گردآوری اطلاعات، یعنی تهیهٔ صد پرسش‌نامه از مددکاران اجتماعی فعال در حوزهٔ جوانان، توزیع صد پرسش‌نامه میان خانواده‌های دارای فرزند زیر هجده سال و بررسی صد پرسش‌نامه میان افراد زیر هجده سال، نشان می‌دهد که شکاف شناختی در نیازها و خواسته‌های جوانان با خانواده و آموزش و پرورش (مدرسه) و همچنین ناکارآمدی رسانه‌های ملی، زمینه‌های گرایش بیشتر جوانان به فضای مجازی را برای یافتن آگاهی و پاسخ به سؤالات خود دربارهٔ مسائلی چون بزه جنسی، فراهم می‌آورد.

واژگان کلیدی: بزه‌دیدگی، جرائم جنسی، کودکان و نوجوانان، پیشگیری، فضای مجازی.

مقدمه

تجربه خشونت و بزه‌دیدگی جنسی برای جوانان^۱، تجربه‌ای مؤثر در زندگی اجتماعی ایشان است که حتی می‌تواند آنان را از بزه‌دیدگانی با تجربه آسیب‌های فراموش‌ناشدنی به بزهکارانی خطرناک، مملو از عقده‌های حقارت و اختلالات روانی تبدیل کند. جوان بزه‌دیده جنسی که تحت عنوان «کودک در معرض خطر»^۲ موضوع ماده ۳ قانون حمایت از جوانان ۱۳۹۹ از آن یاد می‌شود، با دو خطر مواجه است؛ خطر اول، تکرار بزه‌دیدگی و خطر دوم تبدیل شدن به بزهکار پیش‌رس.^۳ در جرائم علیه جوانان، ویژگی‌های جسمانی ایشان، چه در مرحله گزینش بزه‌دیده و چه در مرحله تداوم کنشگری ضداجتماعی علیه ایشان، نقش مهمی دارد. بزه‌دیدگی مستلزم عدم تعادل در وضعیت فیزیکی و قدرت است و در این فرایند، «بزهکار» یا «قربانی‌کننده» قوی و «بزه‌دیده» یا «قربانی‌شونده» ضعیف جلوه می‌کنند. بنابراین بزه‌دیدگی نوعی رویارویی نابرابر است که در آن، یک طرف بر طرف دیگر غلبه و لطمه وارد می‌کند (بیگی، ۱۳۸۸: ۴۲-۴۴). در این میان، آزار جنسی برخلاف انواع دیگر کودک‌آزاری، علاوه بر غلبه فیزیکی، سوءاستفاده از اعتماد کودک نسبت به کسی است که خطرناک پنداشته نمی‌شده است و همین مسئله آسیب‌های جبران‌ناپذیری خواهد داشت.

تعریف بزه‌دیدگی جنسی^۴ ساده نیست، زیرا کنشگری ضداجتماعی علیه جوانان، متناسب با فرهنگ، خانواده و ظرفیت‌های اجتماعی تفاوت می‌کند. باوجوداین، بزه‌دیدگی جنسی درگیر کردن جوانان در فعالیتی جنسی است که ایشان غالباً هیچ درک و نقشی در آن ندارند. بنابراین هر نوع سوءاستفاده از افراد زیر هجده سال، برای لذت جنسی که متضمن آسیب جسمی، جنسی و روانی باشد، در مفهوم این نوع بزه‌دیدگی قابل تعریف است (مقتدایی، ۱۳۹۵: ۲۶-۲۷). حال می‌توان با استفاده از فناوری و خدمات ارائه‌شده در فضای مجازی، سطح بینش و آگاهی افراد جامعه را ارتقا داد. شبکه‌های اجتماعی با اهداف متفاوتی شکل می‌گیرند؛ براساس شواهد موجود، برخی از آن‌ها فرصت دسترسی و اشتراک‌گذاری اطلاعات را ایجاد می‌کنند و برخی دیگر با هدف برقراری رابطه اجتماعی تأسیس

۱. در این نوشتار زین پس از واژه جوانان، به جای کودکان و نوجوانان استفاده می‌شود.

2. danger-prone child
3. precocious delinquent
4. sexual victimization

می‌شوند. همان‌طور که در این بستر، فرصت‌های جدیدی برای آموزش، تجارت، سرگرمی، عشق و فعالیت وجود دارد، فرصت‌های جدیدی هم برای ارتکاب جرم فراهم می‌آید. به این ترتیب، شبکه‌های اجتماعی، دانش‌آموزان را در محیط‌هایی بدون نگهبانان سنتی (والدین و معلمان) قرار می‌دهند و آنان را مقابل خواسته‌های جنسی بزرگسالان، رها می‌کنند (Wolak et al., 2006: 38).

بهره‌گیری از فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، مطلقاً تهدید یا فرصت نیست، اما هم‌زمان هم تهدید به‌شمار می‌رود و هم فرصت. اگر نگاه سلبی به فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی برخط در جامعه‌ای حاکم شود، نتیجه‌اش فیلترینگ و پالایش خواهد بود و حاصل آن نادیده انگاشتن فرصت‌های ایجادشده توسط آن‌هاست. اما اگر نگاه ایجابی حاکم شود، نتیجه‌اش تدابیر تشویقی و استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی در امور مختلف آموزشی و تربیتی خواهد بود (کرامتی معز، ۱۳۹۹: ۱۲). در این میان «چرایی گرایش جوانان به فضای سایبر برای یافتن پاسخ سؤالاتشان، به‌ویژه درباره‌ی امور جنسی» اهمیت دارد. آیا می‌توان با تغییر رویکرد نظام آموزشی و بهره‌گیری از رسانه‌های ملی، با بالا بردن سطح آگاهی خانواده‌ها و جوانان، از مراجعه‌ی آن‌ها به شبکه‌های مجازی کاست؟

۱. ادبیات نظری پژوهش

در بیشتر پژوهش‌های مشابه، تمرکز بر چیستی ماهیت فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی و علل گرایش جوانان به آن‌ها بوده است؛ لذا اشاره‌ای به نقش مهم فضای مجازی در راستای فرهنگ‌سازی و آسیب‌شناسی نشده و تنها در چند پژوهش علوم تربیتی به نقش آن در زمینه آموزش از راه دور مدارس به‌ویژه در دوران اپیدمی کرونا، سخن به میان آمده است. درحالی‌که نباید از اثرات چشم‌گیر فضای مجازی در اطلاع‌رسانی و تولید محتوا در شناسایی حقوق، به‌ویژه در شناخت انواع جرائم جنسی و راه‌های پیشگیری از آن غافل ماند. در این قسمت سعی بر آن است تا با مفهوم‌شناسی فضای مجازی و گستره آن، به تعریف واژه سایبر نیز بپردازیم تا علاوه بر آشنایی با شباهت‌ها و تفاوت‌های این دو مفهوم، به شناختی از بزه‌دیدگی جنسی جوانان و انواع آن دست یابیم و درنهایت، به نقش فضای مجازی در پیشگیری از جرائم جنسی، اشاراتی کنیم.

۱-۱. مفهوم‌شناسی فضای مجازی و گستره آن

امروزه فضای مجازی به اندازه‌ای بر زندگی افراد سایه افکنده که تقریباً به موازات جهان واقعی قابل بررسی است. منظور از فضای مجازی، چیزی فراتر از جغرافیاست که مبتنی بر تصویر، کلام یا

صوت است و می‌تواند ارتباط یک‌سویه یا دوسویه و هم‌زمان یا غیرهم‌زمان را بین دو طرف که معمولاً هویت مشخصی دارند و در فواصل نامشخصی قرار گرفته‌اند، برقرار کند (امیرپور و بهرامیان، ۱۳۹۳: ۳۳۲). مهم‌ترین ویژگی فضای مجازی، بی‌مرز بودن، سرعت، دسترسی مداوم، فراگیری، فرازمانی، فرامکانی و تعاملی بودن آن است (بشیری و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۶). از ابتدای دهه ۱۳۸۰ شمسی و با شکل‌گیری دگرگونی‌های فناورانه در ایران و گسترش فضای مجازی، تغییرات ملموسی در ساحت زندگی اجتماعی و فرهنگی ایجاد شد.

۱-۱-۱. مفهوم سایبر^۱ و فضای آن

سایبر در زبان لاتین و در زبان فارسی، به‌عنوان پسوند به کلمات جدید متصل می‌شود تا به آن‌ها معنا و مفهوم دهد؛ به گونه‌ای که مرتبط با فضای رایانه یا برخط^۲ باشند. در ترجمه فارسی این لغت، معمولاً سه اصطلاح رایانه‌ای، سایبری و برخط به‌کار برده می‌شود. هرچند ترجمه‌های این لفظ دقیق نیستند، اما چون سایبر بیانی از موضوعات واقعی و قابل مشاهده ولی غیرقابل لمس است، نمی‌تواند بر لفظ مجاز که به موضوعات ذهنی و تصویری اشاره دارد حمل شود (عالی‌پور، ۱۳۹۵: ۳۹). فضای سایبر به معنای مکانی غیرفیزیکی و مجازی شناخته می‌شود که واقعیت‌ها را با عنوان واقعیت مجازی در فضای الکترونیکی بازتاب می‌دهد (مسعودی، ۱۳۸۳: ۱۶).

حال می‌توان دو نوع تعریف از فضای سایبر ارائه داد؛ بعضی از تعاریف بیشتر بر مجازی بودن تأکید دارند و تفسیر موسعی از سایبر ارائه داده‌اند و برخی دیگر با رویکردی تنگ‌نظرانه و تفسیری مضیق، آن را فقط حیطه کامپیوتر و اینترنت می‌دانند و اعتقاد دارند که حقوق کامپیوتر، شاخه‌ای از علم حقوق است که فناوری اطلاعات را قانونمند می‌کند (پور قهرمانی و صابرنژاد، ۱۳۹۲: ۲۹). بنابراین، حقوق سایبر شاخه‌ای از حقوق مرتبط با کامپیوتر و اینترنت است و در مجموع فضای سایبر همان فضای مجازی و بی‌کرانی است که از طریق اتصال شبکه‌های رایانه‌ای ایجاد شده‌اند (میری، ۱۳۹۴: ۲۸۰).

۱-۱-۲. مفهوم فضای مجازی^۳

فضای مجازی ترکیبی از دو واژه «فضا» و «مجازی» است. از نظر معنایی واژه فضا کاربردهای مختلفی دارد. گاهی به فضای نامتناهی فراسوی جو زمین گفته می‌شود و گاهی از آن به قلمرو سه‌بعدی

1. cyber
2. online
3. virtual space

محل استقرار چیزی یا موضوعی تعبیر می‌شود و گاهی نیز قلمروی انتزاعی یا واقعی که چیزی را به آن نسبت می‌دهند؛ نظیر فضای فکری یا معنوی. گاهی هم از آن به فاصله تعبیر می‌شود (حافظ‌نیا و کاویانی‌راد، ۱۳۹۳: ۷). واژه مجاز و مجازی از نظر معنایی در برابر حقیقت قرار دارد. به عبارتی مجازی یعنی «غیرواقعی» و «غیرحقیقی»، ولی به معنای دروغین نیست، زیرا هرچند این واژه در معنای غیرحقیقی به کار می‌رود، ولی موضوع حقیقی آن وجود دارد و متروک نیست.

فضای سایبر با فضای مجازی متفاوت است، زیرا سایبر فضای مجازی و غیرواقعی نیست، بلکه محیط الکترونیکی واقعی است که در آن، ارتباطات انسانی به شیوه‌ای سریع، فراتر از مرزهای جغرافیایی و توسط رایانه‌های متصل به هم، به صورت شبکه‌ای، نظیر شبکه اینترنت روی می‌دهد (قانع، ۱۳۸۲: ۱۱۱). در ادبیات سیاست‌گذاری جمهوری اسلامی ایران، جهت قانونمند کردن فضای سایبر از تعبیر و واژگان مختلفی استفاده شده است که عموماً مبین بخشی از ویژگی‌های فضای سایبرند، زیرا برخی واژگان نظیر «محیط قابل‌پردازش رایانه‌ای» بیشتر به ماهیت فنی آن توجه دارند.

۱-۲. بزه‌دیدگی جنسی جوانان؛ از شناخت تا علل

برای شناسایی جرائم جنسی علیه جوانان، باید طبق اصل قانونی بودن جرائم، به مصادیق اشاره‌شده توسط قانونگذار توجه کرد. از جمله مواردی که موجب شناسایی مصادیق مجرمانه می‌شود، وجود ضمانت اجراها در قوانین است. برای پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی، شناسایی زمینه‌های تسهیل‌کننده آن، حائز اهمیت است. مقنن در قانون مدنی با مقرر کردن این موارد، بسترهای بزه‌دیدگی جنسی را با افزایش احتمال قرار گرفتن افراد در موقعیت‌های آسیب‌زا ایجاد کرده است:

امکان نکاح نابالغ؛ سقوط تکلیف والدین در حضانت از طفل در سنی که هنوز نیاز به حمایت دارد؛ سقوط حق حضانت مادر به صرف ازدواج مجدد و عدم پیش‌بینی راهکاری مؤثر برای حمایت از طفل، بعد از جدایی والدین و ازدواج مجدد آن‌ها؛ تصریح به حق تنبیه کودک با مقید کردن آن به قید تعریف‌نشده «در حد تأدیب»؛ عدم پیش‌بینی بی‌توجهی نسبت به طفل به‌عنوان عاملی برای سلب حضانت در قانون حمایت از جوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست با پذیرش سرپرستی دختران و زنان مجرد از اناث، بدون پیش‌بینی راهکاری مؤثر جهت افزایش حمایت از این فرزندخوانده‌ها و افزایش نظارت مستمر بر شرایط زندگی آن‌ها به منظور حصول اطمینان از امنیتشان در خانواده تک‌والدی آسیب‌پذیر، ضمن تصریح به امکان ازدواج سرپرست با فرزندخوانده.

با وجود آسیب‌های مذکور، اصلاح قوانین درباره این قسم از بزه‌دیدگی امری ضروری است (میرسعیدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۷). تا آغاز دهه ۱۳۹۰ توجه خاصی درباره مقابله با جرائم جنسی و منافی عفت علیه جوانان وجود نداشت؛ درحالی‌که از منظر فقه اسلامی جرائم جنسی از نوع زنا، لواط و مساحقه در دسته‌بندی جرائم بدون بزه‌دیده قلمداد می‌شوند. اما زمانی که نابلغ در این رویدادها به‌عنوان بزه‌دیده قرار می‌گیرد، نه‌تنها شناسایی بزه‌دیده مستقیم اهمیت دارد، بلکه لزوم تدوین مقرره‌های جداگانه برای تشدید مجازات افرادی که از ضعف نفس نابلغ، به‌ویژه دختران سوءاستفاده می‌کنند، روشن می‌شود. با وجود جرم‌انگاری‌های صورت‌گرفته درباره جرائم جنسی، گاهی سقوط، تقلیل یا تبدیل مجازات‌های مشمول حد و تعزیرات روی می‌دهد. در این زمینه می‌توان به توبه مرتکب جرم در جرائم جنسی موضوع ماده ۱۱۴ ق.م.ا و اعمال قاعده در موضوع ماده ۱۲۰ و ۱۲۱ ق.م.ا اشاره کرد. البته مطابق شرایط لحاظ‌شده در ماده ۱۲۷ ق.م.ا و جمع آن با ماده ۲۲۴ ق.م.ا قابل مشاهده است که بزه‌دیدگی نابلغ خود باعث مجازات مرتکب خواهد بود. همچنین مجازات قتل فرزند توسط پدر، تنها به مجازات تعزیری ماده ۶۱۲ از باب جنبه عمومی جرم قتل اشاره دارد و هیچ اشاره‌ای به فوت نابلغ در اثر تجاوز جنسی صورت‌گرفته از جانب پدر ندارد. با وجود تصویب قانون حمایت از جوانان ۱۳۹۹، با تصویب قانون کاهش حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ و وجود نهادهای ارفاقی و جایگزین‌های حبس، به نظر می‌رسد باز هم هدف حمایت از بزه‌دیدگان جوان محقق نمی‌شود.

۱-۲-۱. مفهوم‌شناسی بزه‌دیدگی^۱ جنسی افراد زیر هجده سال

بزه‌دیدگی جنسی به رفتارهای نشئت‌گرفته از تمایلات بازمی‌گردد و حتی اگر با رضایت باشد و زیبایی برای جسم و روان دربر نداشته باشد، عفت را به‌شدت خدشه‌دار می‌سازد. از این‌رو بزه‌دیدگان جرائم جنسی از بزه‌دیدگان سایر جرائم تفکیک می‌شوند (باوی، ۱۳۹۷: ۲۵). سن کودک در تعریف نوع بزه‌دیدگی ملاک است؛ چنانچه براساس ماده ۱ کنوانسیون حقوق کودک، هر فرد زیر هجده سال، کودک در نظر گرفته می‌شود (Unicef, 1989). هر گونه فعالیت جنسی علیه یک فرد در سنین کم‌تر از هجده سال از طریق تهدید، زور، ارباب یا فریب، به‌عنوان کودک‌آزاری جنسی در نظر گرفته می‌شود (معارف‌وند و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۹).

بسته به شرایط، تقسیمات مختلفی برای بزه‌دیده و بزه‌کار وجود دارد، برای مثال، بزه‌دیدگی می‌تواند شامل گونه‌های متعدد بشری شود که به دو گروه تقسیم می‌شود: گروه اول، بزه‌دیدگان عام که شامل همه

1. victimization

افراد می‌شود؛ گروه دوم، بزهدیدگان خاص که شامل دسته خاصی از افراد از جمله کودکان، زنان، سالمندان، اقلیت‌ها و معلولان است. در دسته‌بندی دیگر (از باب تقصیر) با بزهدیدگانی مواجهیم که به نوعی در بزهدیدگی خویش مقصرند. شتابزدگی، رفتارهای تحریک‌آمیز، استعمال مواد مخدر یا الکل از مواردی‌اند که در ارزیابی تقصیر بزهدیده مورد توجه قرار می‌گیرند. در مواردی ممکن است بزهدکار و بزهدیده، مشترکاً در آسیب‌های وارده مقصر باشند (شیری، ۱۳۹۷: ۸۳ - ۸۴).

بنیامین مندلسون^۱ بر مبنای سازوکارهای بدون کنش متقابل در رابطه بزهدکار و بزهدیده، انواع نقش‌های بزهدیده را در رابطه مجرمانه بدین شرح مطرح می‌کند:

۱. بزهدیده کاملاً بی‌گناه که در شکل‌گیری بزه هیچ مشارکتی ندارد؛ ۲. بزهدیده‌ای که به نوعی در شکل‌گیری بزه مشارکت دارد که شامل بزهدیدگان نادان و کم‌اطلاع و بزهدیدگانی است که تقصیرشان هم‌سنگ بزهدکار است؛ ۳. بزهدیده‌ای که بیش از بزهدکار مقصر است، مثل فردی که با بی‌احتیاطی یا رفتار تحریک‌کننده، سبب بروز حادثه می‌شود؛ ۴. بزهدیده بزهدکار؛ یعنی فردی که به دنبال کنشی بزهدکارانه علیه دیگری به‌عنوان یک عامل محرک و تسهیل‌کننده، موجبات تحقق جرم علیه خودش را فراهم می‌کند و قربانی جرم می‌شود؛ مانند دفاع مشروع (بیگی و یزدانی، ۱۳۹۸: ۱۴۹).

گاهی بستر زندگی روزمره فرد زمینه‌ساز بروز جرائم می‌شود. براساس نظریه فعالیت روزانه^۲ وقتی سه عامل در یک زمان و مکان با هم جمع شوند، احتمال بزهدیدگی بیشتر می‌شود:

حضور مرتکبان بانگیزه، به‌وجود آمدن آماج یا افراد مناسب و نبود محافظ یا مدافع برای آن‌ها (Cook & Farrell, 2001: 247). این دیدگاه با آموزه‌های نظریه سبک زندگی^۳ تأیید می‌شود. چنانکه رفت‌وآمد زنان در زمان‌های پرخطر یا مکان‌های خطرناک و معاشرت با مردان جوان، هنگامی که با مثلث بزهدکار بانگیزه، بزهدیده بالقوه و نبود محافظ توأم باشد، امکان بزهدیدگی جنسی را بیشتر می‌کند. بزهدیده جنسی متناسب با نوع صدمه: کودک‌آزاری جنسی می‌تواند برای ارضای نیازهای آزارگر یا فرد دیگر یا تلاش برای این کار صورت گیرد (Meyers et al., 2018: 1542). سازمان بهداشت جهانی، دو نوع کودک‌آزاری جنسی را بنا به نوع صدمه وارده بیان می‌کند: «بزهدیدگی جنسی مستقیم و غیرمستقیم». بزهدیدگی جنسی مستقیم با تماسی ایجاد می‌شود که بر جسم فرد تأثیر می‌گذارد و شامل دو مورد است: الف) آزار جنسی با تماس که مشمول مقاربت است؛ مانند خشونت جنسی یا تجاوز؛

1. Benjamin Mandelson
2. daily activity theory
3. life style theory

ب) آزار جنسی با تماس بدون مقاربت، اما شامل سایر فعالیت‌ها مانند لمس نامناسب، نوازش و بوسیدن (World Health Organization).

بزه‌دیده جنسی متناسب با دفعات بزه‌دیدگی: بزه‌دیدگی جنسی معمولاً بدون اجبار فیزیکی انجام می‌شود، اما با فریب دادن (روان‌شناختی، عاطفی - هیجانی یا مادی) همراه است. گاهی سوءاستفاده جنسی (CSA) برای هفته‌ها یا حتی سال‌ها در مورد یک قربانی تکرار می‌شود و در طول زمان، بیشتر قالب تهاجمی پیدا می‌کند (Meyers et al., 2018: 1542).

سایر موارد بزه‌دیدگی جنسی: ختنه دختران^۱ و ازدواج کودکان^۲ نیز به‌عنوان انواع دیگری از کودک‌آزاری جنسی تلقی می‌شود.

۱-۲-۲. رویکردهای علمی تبیین‌کننده جرائم جنسی علیه جوانان

آزارگران معمولاً قربانیان خود را از میان کسانی انتخاب می‌کنند که راحت‌تر می‌توانند کنترلشان کنند. در این میان، کودکانی که آزارگر فکر می‌کند راز آزار جنسی را نزد خود حفظ می‌کنند، بیشتر در معرض خطر قرار دارند. خطر آزار جنسی کودکانی که تصور می‌کنند پاسخ «نه» به افراد بزرگ‌تر درست نیست یا از تنبیه شدن می‌ترسند یا به دوست داشته شدن نیاز دارند و از جانب والدینشان به اندازه کافی مورد توجه و مراقبت نیستند، بیشتر است. همچنین احتمال آزار جنسی دخترانی که ناپدری دارند، یا دور از مادرشان زندگی می‌کنند، یا مادرشان تحصیلات پایینی دارد و یا در خانواده‌های کم‌درآمد زندگی می‌کنند، بیشتر است (Young-Bruehl, 1998: 636). کودکان معلول هم در معرض خطر CSA هستند. کودکان کم‌توان ذهنی، بیشتر از کودکان عادی آزار جنسی می‌بینند و معمولاً توسط یک فرد مذکر (یک نوجوان هم‌سال، پدر یا ناپدری) مورد آزار قرار می‌گیرند. کودکان کم‌توان ذهنی که در مراکز اقامتی نگهداری می‌شوند نیز در معرض سوءاستفاده‌های جنسی هستند (Duarte et al., 2018: 73). گاهی جوانان به دلایل مختلف (رنگ پوست، نژاد، قومیت یا مذهب) مورد تبعیض قرار می‌گیرند و از حقوق خود به‌عنوان قربانیان آزار جنسی، بهره‌مند نمی‌شوند؛ این امر، بیان موضوع برای دیگران را دشوارتر می‌سازد (McGill & McElvaney, 2023: 1174).

هرچند تصور غالب این است که مردان، کودکان را مورد آزار جنسی قرار می‌دهند، اما شواهد متعددی وجود دارد که نشان می‌دهد زنان نیز مرتکب آزار جنسی کودکان می‌شوند. قربانیان زنان

1. female genital mutilation

2. child marriage

آزارگر در مقایسه با مردان آزارگر، در سنین پایین‌تری قرار دارند و بیشتر پسران زیر دوازده سال هستند (Rudin et al., 2012: 1112). اغلب زنان آزارگر جنسی، عضو خانواده کودک‌اند و بعضی هم پرستاران، معلم‌ها یا مراقبان کودکان‌اند (Klawnsnik, 1992: 94). شدت آزار توسط زنان و مردان آزارگر با هم تفاوت ندارد و این تصور که زنان آزارگر با شدت کم‌تری به کودک آزار می‌رسانند، اشتباه است (Rudin et al., 2003).

۱ - ۳. تدابیر پیشگیرانه در بستر فضای مجازی

فضای مجازی با وجود امکاناتی که در عرصه اطلاعات و فناوری در اختیار می‌گذارد و همچنین سرعت و سهولت دسترسی و عدم وابستگی به زمان و مکان، در صورت استفاده نادرست، صدمات جبران‌ناپذیری به زندگی جوان وارد می‌کند، اما می‌توان از پتانسیل‌های موجود در فضای مجازی، در راستای آگاهی‌بخشی و تولید محتوای آموزشی قدم برداشت و آسیب‌های آن را به حداقل رساند.

۱ - ۳ - ۱. تدابیر پیشگیرانه اجتماعی از بزه‌دیدگی جنسی جوانان

پیشگیری جامعه‌مدار یا پیشگیری اجتماعی، مجموعه‌ای از تدابیر و اقداماتی است که بر محیط‌های پیرامون فرد مانند خانواده، مدرسه، دوستان و محل زندگی او تأثیر می‌گذارد. در واقع، پیشگیری اجتماعی به معنای اصلاح و ایجاد تغییر در موقعیتی است که فرد را در معرض خطر بزهکاری و بزه‌دیدگی قرار می‌دهد. هدف اصلی پیشگیری اجتماعی، هماهنگی اعضای جامعه با قواعد اجتماعی است. محور اقدامات در پیشگیری اجتماعی، فردی و برخلاف پیشگیری وضعی، بزه‌دیده‌مدار است (ضیائی، ۱۳۹۹: ۱۰۸). انواع تدابیر پیشگیری اجتماعی از این قرارند:

الف) تدابیر پیشگیرانه در سطح کلان: پیشگیری اجتماعی از بزه‌دیدگی در سطح کلان مبتنی بر الگوی فرهنگ و توسعه است که از یک سو از طریق برنامه‌ها و تدبیرهای فرهنگی توسعه‌ای، افراد را از بروز زمینه‌های کژروی یا بزه‌دیدگی ایمن می‌کند (سالم‌سازی فرهنگی) و از سوی دیگر با مداخله در وضعیت‌ها، گروه یا افرادی که زمینه یا نشانه‌های بزهکاری یا بزه‌دیدگی را از خود بروز داده‌اند، موجب پیشگیری از بزهکاری یا بزه‌دیدگی آن‌ها می‌شود و در نهایت با به‌کارگیری برخی تدبیرهای حمایتی و پیشگیرانه از افزایش آسیب‌دیدگی جلوگیری می‌شود (همان: ۱۱۰).

ب) تدابیر پیشگیرانه مداخله‌ای: وقتی افراد زیر هجده سال در معرض خطر بزه‌دیدگی قرار می‌گیرند، باید با رعایت اصل مداخله از طریق به‌کارگیری ابزارهای اجتماعی، از وقوع بزه‌دیدگی جوانان پیشگیری کرد (غلامی، ۱۳۹۲: ۹۷ - ۹۸). کودکان در معرض خطر افرادی‌اند که به دلیل شرایط خاص

جسمانی، روانی و اخلاقی به شدت در معرض بزه‌دیدگی یا بزه‌کاری‌اند (بارانی، ۱۳۹۳: ۱۴). فقر خانواده، اعتیاد به مواد مخدر و انحرافات اخلاقی در خانواده، از جمله وضعیت‌های مخاطره‌آمیز برای جوانان قلمداد شده‌اند.

قانونگذار در راستای اقدام حمایتی و سیاست افتراقی از جوانان، در ماده ۳۱ ق.آ.د.ک ۱۳۹۲ به لزوم تشکیل پلیس ویژه در نیروی انتظامی تأکید کرده و در بند ب ماده ۶ قانون حمایت از جوانان مصوب ۱۳۹۹ تکالیفی را به پلیس ویژه کودکان برای تعامل با سازمان بهزیستی کشور محول کرده است؛ وظایفی مانند شناسایی اطفال و نوجوانان در وضعیت مخاطره‌آمیز و معرفی آن‌ها به سازمان بهزیستی یا مراجع قضائی مربوطه. در راستای صیانت از عدالت، در صورت ارجاع تحقیقات به ضابطان دادگستری، برای حفظ حریم خصوصی بزه‌دیده این موارد باید رعایت شود:

۱. هدف از جمع‌آوری اطلاعات را دقیقاً مشخص کنند؛^۲ . سؤالات موردنیاز را از بزه‌دیدگان پرسند؛^۳ فقط اطلاعات لازم را جمع‌آوری، ثبت و نگهداری کنند (فرجی‌ها، ۱۳۸۱: ۷۳). قانونگذار در تبصره ماده ۳۲ قانون حمایت از جوانان ۱۳۹۹ به نحوه گردآوری اطلاعات از وضعیت مخاطره‌آمیز جوانان توسط مددکاران اجتماعی پرداخته که این دقت نظر، شایسته تقدیر است.

ج) پیشگیری اجتماعی در سطح خرد: پیشگیری اجتماعی از بزه‌دیدگی در سطح خرد عبارت است از به‌کارگیری تدبیرهای پیشگیرانه از بزه‌کاری و بزه‌دیدگی در سطح محله‌ها و منطقه‌ها یا نواحی شهری از طریق برنامه‌های آموزشی، تفریحی، ورزشی، اشتغال‌زایی و مراقبت محله‌ای و منطقه‌ای (رایجیان‌اصلی، ۱۳۹۸: ۵۷ - ۵۸). سازمان بهزیستی نیز می‌تواند با ایجاد «خانه‌های امن» و مراکز مشاوره خانواده، از گسترش آسیب‌های اجتماعی پیشگیری کند.

۱ - ۳ - ۲. تدابیر پیشگیرانه وضعی از بزه‌دیدگی جنسی جوانان

پیشگیری وضعی را «اقدام پیشگیرانه معطوف به شرایطی که جرائم در آن وضع به وقوع می‌پیوندد» تعریف کرده‌اند. هدف از پیشگیری وضعی، اتخاذ ترتیبی است که بهای ارتکاب عمل مجرمانه را برای مرتکب، بیش از سود حاصل از آن سازد، زیرا از نظر طرفداران پیشگیری وضعی، انسان موجودی حسابگر است و سود و زیان عمل خود را می‌سنجد. برای رسیدن به این هدف، روش‌های پیشگیری وضعی در سه دسته طبقه‌بندی شده‌اند:

۱. روش‌هایی که دشواری ارتکاب جرم را افزایش می‌دهند؛

۱. بارانی، محمد (۱۳۹۹). شیوه‌های رفتاری پلیس با کودکان و نوجوانان، چاپ اول، تهران: انتشارات معاونت تربیت و آموزش ناجا.

۲. فنونی که ارتکاب جرم را پرخطر می‌کنند؛

۳. وسایلی که جذابیت موضوع جرم را کاهش می‌دهند (نجفی ابرنآبادی، ۱۳۷۶).

در ادامه نمونه‌هایی از این تدابیر را بررسی می‌کنیم.

شناسایی خانواده‌ها و افراد پرخطر (مانند والدین معتاد): شناسایی این افراد قبل از بهره‌کشی برای جلوگیری بزه‌دیدگی کودکانی که در سنین پایین قرار دارند، بسیار مفید است. در این نوع پیشگیری به‌جای تکیه بر فرد، به محیط تکیه می‌شود.

پالایش محتوای مجازی (فیلترینگ): فیلتر اینترنتی یا فیلترینگ عبارت است از محدود کردن دسترسی کاربران اینترنت به وبگاه‌ها و خدمات اینترنتی که از دیدگاه متولیان فرهنگی هر کشور، برای مصرف عموم مناسب نیست. پالایش معادل فیلترینگ است که در قانون جرائم رایانه‌ای معادل‌سازی شده است (جاویدنیا و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۶).

تدابیر نظارتی: تدابیر نظارتی یکی از راهبردهای پیشگیری وضعی است که بدون دخالت و ورود به حریم شخصی، نقش خود را ایفا می‌کند تا با کاربست تدابیر ویژه‌ای، از ارتکاب جرائم علیه جوانان پیشگیری کند (کرامتی معز، ۱۳۹۹: ۱۵۰ - ۱۵۱).

۲. روش تحقیق در میزان اثربخشی محیط سایبر بر آگاهی‌رسانی به جوانان در جرائم جنسی
در جامعه اطلاعاتی امروز، استفاده گسترده از فناوری‌های جدید، یکی از مؤلفه‌های انکارناپذیر زندگی است. در سال‌های اخیر، شبکه‌های اجتماعی مجازی گسترش زیادی یافته‌اند؛ به نحوی که تعداد زیادی از افراد جامعه، در آن‌ها عضو شده‌اند. به‌این ترتیب، گروه همسالان و دوستان در این شبکه‌ها مانند پدر و مادر، می‌توانند به‌عنوان یک منبع حمایت و هم‌زمان به‌عنوان یک منبع خطر عمل کنند (Michael & Ben - zur, 2007: 67).

چنانکه ذکر شد، ضمن نگاه منفی به گسترش فضای مجازی، به امکان بهره‌وری مثبت در راستای اطلاع‌رسانی و پیشگیری از بزه جنسی جوانان نیز باید اشاره کرد. حال باید در عمل، با استفاده از روش تحقیقی مناسب به اطلاعات موثقی در این زمینه دست یافت.

این پژوهش که از نظر هدف کاربردی و به‌لحاظ روش توصیفی - پیمایشی است، با به‌کارگیری رایج‌ترین ابزارهای گردآوری اطلاعات، یعنی با تهیه صد پرسش‌نامه از مددکاران اجتماعی فعال در حوزه جوانان، توزیع صد پرسش‌نامه میان خانواده‌های دارای فرزند زیر هجده سال و بررسی صد پرسش‌نامه توزیع‌شده میان افراد زیر هجده سال، نشان می‌دهد که شکاف شناختی در نیازها و

خواسته‌های جوانان با خانواده و آموزش و پرورش (مدرسه) و ناکارآمدی رسانه‌های ملی، چگونه موجبات گرایش جوانان به فضای مجازی را برای یافتن آگاهی درباره بزه جنسی فراهم می‌آورد. برای تعیین پایایی پرسش‌نامه مورد استفاده در این تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. این روش برای محاسبه همبستگی‌های درونی ابزارهای اندازه‌گیری از جمله پرسش‌نامه‌ها یا آزمون‌هایی که خصیصه‌های مختلفی را اندازه‌گیری می‌کنند به کار می‌رود. ضریب آلفای کرونباخ توسط کرونباخ^۱ ابداع شد و یکی از متداول‌ترین روش‌های اندازه‌گیری اعتمادپذیری یا پایایی پرسش‌نامه‌هاست. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیرمجموعه، سؤال‌های پرسش‌نامه یا زیرآزمون و واریانس کل را محاسبه کرد؛ سپس با استفاده از رابطه زیر مقدار ضریب آلفای کرونباخ را محاسبه می‌کنند:

α : تعداد زیرمجموعه‌های سؤال‌های پرسش‌نامه یا آزمون

S_i^2 : واریانس زیرآزمون k ام؛

ST^2 : واریانس کل آزمون.

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_T^2} \right]$$

فرمول ۱: آلفای کرونباخ

هرقدر درصد به دست آمده به صد درصد نزدیک باشد، بیانگر اعتمادپذیری بیشتر پرسش‌نامه است. گفتنی است که ضریب آلفای کم‌تر از ۶۰ درصد ضعیف تلقی می‌شود؛ دامنه ۷۰ درصد قابل قبول و بیش از ۸۰ درصد خوب است. ضریب اعتماد هم هرچه به عدد یک نزدیک‌تر باشد، بهتر است. بدین منظور ابتدا نمونه اولیه، شامل سی پرسش‌نامه پیش‌آزمون شد. این نمونه‌ها بین گروه‌های مورد نظر توزیع شد و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از آن‌ها و به کمک نرم‌افزار اس.پی.اس.اس.^۲ میزان پایایی با روش آلفای کرونباخ برای این ابزار محاسبه شد.

1. Cronbakh

2. SPSS

جدول ۱: آزمون آلفای کرونباخ پرسش‌نامه

مقدار پایایی	
۰/۸۸۴	پایایی پرسش‌نامه ۴۳ سؤالی مددکاران اجتماعی
۰/۹۲۱	پرسش‌نامه ۳۲ سؤالی جوانان
۰/۹۱۶	پرسش‌نامه ۳۱ سؤالی نگرش خانواده به بزهکاری

نتایج آزمون آلفای کرونباخ نشان می‌دهد که مقدار پایایی به‌دست‌آمده برای پرسش‌نامه در حد مطلوبی است، زیرا تمام مقادیر به‌دست‌آمده بیشتر از ۰/۷ است.

۲- ۱. تحلیل یافته‌های پژوهش

برای تبدیل اطلاعات به‌دست‌آمده به داده‌های قابل‌درک، از تجربیات کارشناس آمار بهره‌گرفتیم؛ لذا برای سهولت کار و داشتن فرصت مناسب جهت پاسخ‌گویی، پرسش‌نامه‌ها به‌صورت الکترونیک نیز در اختیار پاسخ‌دهندگان قرار گرفت. در این پژوهش برای بررسی مجموعه بزرگ مقادیر، از ابزارهای تجزیه و تحلیل توصیفی استفاده شده است.

۲- ۱- ۱. توزیع فراوانی از پرسش‌نامه خانواده و نتیجه آزمون تی

طبق اطلاعات آماره‌های توصیفی به‌دست‌آمده، از دیدگاه پاسخ‌گویان، امر آموزش می‌تواند ۹۱.۲ درصد از میزان آزارهای جنسی را کاهش دهد. نقش مؤلفه آموزش و فرهنگ‌سازی در جلوگیری از بزه‌دیدگی جنسی ۹۰.۶ درصد بوده و ۸۷.۳ درصد از پاسخ‌گویان گفته‌اند که به‌عنوان یک بزرگسال، در صورت آگاهی از جرم جنسی بر جوانان (غیر از فرزند خود) گزارش دادن را وظیفه خود می‌دانند. ۸۷ درصد نیز گفته‌اند مسائل مربوط به آموزش و آشنایی با آسیب‌های جنسی، باید توسط نهادهای آموزشی مثل مدرسه صورت بگیرد. درنهایت ۸۴.۸ درصد نیز نقش رسانه ملی را در فرهنگ‌سازی در حد بالایی گزارش کرده‌اند؛ البته برنامه‌های کنونی را در راستای نیل به اهداف قلمداد نکرده و نگرانی خود را درباره استفاده از فضای مجازی توسط جوانان، ابراز داشته‌اند. تمام روابط آماری مؤلفه‌های فوق به‌لحاظ آماری تأیید می‌شود، زیرا سطح معنی‌داری‌های به‌دست‌آمده کم‌تر از ۰/۰۵ است.

۲-۱-۲. توزیع فراوانی از پرسش‌نامه مددکاران اجتماعی و نتیجه آزمون تی طبق اطلاعات آماره‌های توصیفی به دست آمده، ۸۹.۶ درصد پاسخ‌گویان اظهار داشته‌اند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر آگاهی جامعه درباره خطرات وارد بر جوانان تأثیر داشته و ۸۹.۲ درصد نیز آگاهی خود را درباره حقوق جوانان در صورت بزه‌دیدگی جنسی در حد بالا گزارش کرده‌اند. ۸۲.۴ درصد نیز گفته‌اند که در صورت آزار جنسی، فرزند خود را به سکوت در این امر تشویق می‌کنیم. ۷۹.۸ درصد هم اظهار کرده‌اند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی باعث بروز آسیب و کودک‌آزاری است. ۷۷.۸ درصد نیز گزارش کرده‌اند که رسانه‌های اجتماعی می‌توانند به عنوان ابزاری برای رسیدن به حقوق افراد آسیب‌دیده در نظر گرفته شوند. ۷۷.۶ درصد افراد آگاهی‌شان را درباره آزارهای جنسی وارد بر جوانان در حد بالا دانسته‌اند و ۷۷.۶ درصد نیز با گویه «آموزش مسائل جنسی و آگاهی‌بخشی موجب از بین رفتن حرمت بین افراد خانواده بوده و با فرهنگ جامعه همخوانی نخواهد داشت و قبیح است» موافق بوده‌اند. ۷۵.۸ درصد هم اظهار کرده‌اند که رسانه ملی به میزان بالایی می‌تواند در زمینه حس مسئولیت‌پذیری، فرهنگ‌سازی کند. ۷۷.۶ درصد نیز با گویه «آموزش مسائل جنسی و آگاهی‌بخشی موجب از بین رفتن حرمت بین افراد خانواده بوده و...» موافق بوده‌اند. تمام روابط آماری مؤلفه‌های فوق به لحاظ آماری تأیید می‌شود، زیرا سطح معنی‌داری‌های به دست آمده کم‌تر از ۰/۰۵ است.

۲-۱-۳. توزیع فراوانی از پرسش‌نامه جوانان و نتیجه آزمون تی

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب گروه سنی جوانان

درصد	فراوانی	گروه سنی جوان
۱۰/۰	۱۰	۱۲/۰۰
۸/۰	۸	۱۳/۰۰
۲۴/۰	۲۴	۱۴/۰۰
۱۴/۰	۱۴	۱۵/۰۰
۲۲/۰	۲۲	۱۶/۰۰
۱۴/۰	۱۴	۱۷/۰۰
۸/۰	۸	۱۸/۰۰
۱۰۰/۰	۱۰۰	کل

براساس اطلاعات به دست آمده، بیشترین درصد افراد، گروه سنی خود را چهارده سال و کمترین درصد نیز گروه سنی خود را هجده سال گزارش کرده‌اند. از دیدگاه پاسخ‌گویان، میزان مقصر دانستن از جانب نهاد مدرسه یا افراد جامعه در صورت وقوع حادثه در حد ۷۵.۶ درصد بوده است؛ میزان بهره‌مندی از شبکه‌های مجازی برای دریافت اطلاعات درباره مسائل جنسی نیز در حد ۷۵.۶ درصد بوده است. ۷۵.۶ درصد نیز ترس از قضاوت و افشای بزه جنسی رخ داده را دارند. همچنین ۳۴ درصد کارآمدی آموزش و پرورش در میزان آشنایی و مواجهه با خطرات یا بزه‌های مربوط به مسائل جنسی را ضعیف دانسته‌اند. میزان اعتماد در عملکرد دستگاه قضائی نسبت به جرائم علیه جوانان و همچنین کارآمدی رسانه ملی در حد ۴۰ درصد بوده است. همچنین برخورد کارکنان مدرسه هنگام بروز خطا ۳۹.۲ درصد بوده است. ۹۱.۲ درصد افراد با گویه «آزار جنسی توسط کلام و صحبت نیز قابلیت رخ دادن دارد» موافق‌اند و ۷۱.۲ درصد با گویه «آزار جنسی از کلام تا تجاوز را شامل خواهد شد» موافق‌اند. ۶۴.۸ درصد نیز با گویه «آزار جنسی تنها به صورت فیزیکی و وقوع یک فعل یا عمل (لمس کردن و ...) امکان وقوع دارد» هم عقیده‌اند. ۶۴.۱ درصد هم با گویه «هنگام بروز حادثه یا آزار جنسی شماره‌ای که نیاز است با آن در تماس باشم ۱۱۰ است» موافق‌اند و ۵۴.۴ درصد با گویه «هنگام بروز حادثه یا آزار جنسی شماره‌ای که نیاز است با آن در تماس باشم ۱۱۵ است» موافق‌اند. همچنین ۵۱.۲ درصد نیز به گویه «آزار جنسی تنها مربوط به تجاوز جنسی است» باور دارند. تمام روابط آماری مؤلفه‌های این آزمون هم تأیید شده است، زیرا سطح معنی‌داری‌های به دست آمده کم‌تر از ۰/۰۵ است.

۲-۲. تحلیل آماری یافته‌های به دست آمده از توزیع جدول فراوانی و نتایج آزمون تی

در این تجزیه و تحلیل، داده‌های جمعیت‌شناختی جمع‌آوری شده از نمونه با استفاده از ابزارهای تجزیه و تحلیل توصیفی مناسب بررسی شده است. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد تمام روابط آماری مؤلفه‌های فوق به لحاظ آماری تأیید شده است، زیرا سطح معنی‌داری‌های به دست آمده کم‌تر از ۰/۰۵ است. نکته جالب در روند پژوهش، عدم همکاری همه‌جانبه پسران زیر هجده سال در پاسخ‌گویی به سؤالات بود. مشاهده شد که متأسفانه با توجه به فضای حاکم در مدارس پسرانه، پاسخ دادن به سؤالات درباره بزه‌دیدگی جنسی با تمسخر دیگران مواجه می‌شود. بسیاری از مسئولان مدارس و اولیای دانش‌آموزان زیر دوازده سال هم اعتقاد داشتند این سؤالات، بیشتر موجب برانگیختگی و کنجکاوای دختران و پسران می‌شود. اما نکته قابل تقدیر، همکاری دقیق دختران دبیرستانی زیر هجده سال بود. به هر حال اکثر دانش‌آموزان، امکان

طرح سؤالات جنسی خود در مدرسه را غیرممکن دانسته و گفته‌اند، استفاده از فضای مجازی بی‌دردتر است و طرح چنین سؤالاتی را برابر با برچسب خوردن رفتار خود با عنوان «انحراف اخلاقی» دانسته‌اند.

۲-۳. استنباط متغیرها در آزمون هم‌بستگی

جدول ۳: آزمون ضریب هم‌بستگی پیرسون پیرامون رابطه آموزش و فرهنگ‌سازی با کاهش

آزارهای جنسی جوانان

۰/۷۲۶**	ضریب هم‌بستگی
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری
۱۰۰	تعداد پاسخ‌گویان

نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که بین صد پاسخ‌گو، ضریب هم‌بستگی با سطح معنی‌داری $\alpha = 0/000$ برابر با $R = 0/726$ محاسبه شده است. از آنجاکه این سطح معنی‌داری از $\alpha = 0/05$ کوچک‌تر است، مدرک کافی برای رد فرض صفر خود داریم. در نتیجه، فرضیه صفر ما رد و فرضیه اصلی مان تأیید می‌شود. بنابراین نتیجه می‌گیریم، آموزش و فرهنگ‌سازی، رابطه مثبت و معنی‌داری با کاهش آزارهای جنسی جوانان دارد؛ یعنی با افزایش آموزش، میزان کاهش آزارهای جنسی افزایش پیدا می‌کند و شدت رابطه قوی است.

جدول ۴: آزمون ضریب هم‌بستگی پیرسون پیرامون رابطه آگاهی‌بخشی رسانه ملی با کاهش

آزارهای جنسی جوانان

۰/۷۲۱**	ضریب هم‌بستگی
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری
۱۰۰	تعداد پاسخ‌گویان

نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که بین ۱۰۰ پاسخ‌گو، ضریب هم‌بستگی با سطح معنی‌داری $\alpha = 0/000$ برابر با $R = 0/721$ محاسبه شده است. از آنجاکه این سطح معنی‌داری از سطح معنی‌داری موردنظر ما $\alpha = 0/05$ کوچک‌تر است؛ مدرک کافی برای رد فرض صفر خود داریم؛ در نتیجه فرضیه صفر ما رد و فرضیه اصلی مان تأیید می‌شود. بنابراین نتیجه می‌گیریم، آگاهی‌بخشی رسانه ملی رابطه مثبت و معنی‌داری با کاهش آزارهای جنسی جوانان دارد؛ یعنی با افزایش آگاهی‌بخشی رسانه ملی، میزان کاهش آزارهای جنسی افزایش پیدا می‌کند و شدت رابطه قوی است.

جدول ۵: آزمون ضریب همبستگی پیرسون درباره رابطه آگاهی بخشی شبکه‌های اجتماعی با

کاهش آزارهای جنسی جوانان

۰/۶۹۸**	ضریب همبستگی
۰/۰۰۰	سطح معنی داری
۱۰۰	تعداد پاسخ‌گویان

نتایج به دست آمده حاکی از آن است که بین صد پاسخ‌گو، ضریب همبستگی با سطح معنی داری $\alpha = 0/000$ برابر با $R = 0/698$ محاسبه شده است. از آنجاکه این سطح معنی داری از سطح معنی داری موردنظر ما $\alpha = 0/05$ کوچک‌تر است؛ مدرک کافی برای رد فرضیه صفر خود داریم. در نتیجه فرضیه صفر ما رد و فرضیه اصلی مان تأیید می‌شود. بنابراین نتیجه می‌گیریم آگاهی بخشی شبکه‌های اجتماعی، رابطه مثبت و معنی داری با کاهش آزارهای جنسی جوانان دارد؛ یعنی با افزایش آگاهی بخشی شبکه‌های اجتماعی، میزان کاهش آزارهای جنسی افزایش پیدا می‌کند و شدت رابطه قوی است.

جدول ۶: آزمون ضریب همبستگی پیرسون درباره رابطه اعتماد به نظام حقوقی و نهادهای مربوطه

با کاهش آزارهای جنسی جوانان

۰/۳۶۰**	ضریب همبستگی
۰/۰۰۰	سطح معنی داری
۱۰۰	تعداد پاسخ‌گویان

نتایج به دست آمده حاکی از آن است که بین صد پاسخ‌گو، ضریب همبستگی با سطح معنی داری $\alpha = 0/000$ برابر با $R = 0/360$ محاسبه شده است. از آنجاکه این سطح معنی داری از سطح معنی داری موردنظر ما $\alpha = 0/05$ کوچک‌تر است؛ مدرک کافی برای رد فرض صفر خود داریم؛ در نتیجه فرضیه صفر ما رد و فرضیه اصلی مان تأیید می‌شود. بنابراین نتیجه می‌گیریم، اعتماد به نظام حقوقی و نهادهای مربوطه رابطه مثبت و معنی داری با کاهش آزارهای جنسی جوانان دارد.

جدول ۷: آزمون ضریب همبستگی پیرسون درباره رابطه آگاهی بخشی آموزش و پرورش و کاهش

آزارهای جنسی جوانان

۰/۲۹۶**	ضریب همبستگی
۰/۰۰۰	سطح معنی داری
۱۰۰	تعداد پاسخ‌گویان

نتایج به دست آمده حاکی از آن است که بین صد پاسخ‌گو، ضریب هم‌بستگی با سطح معنی‌داری $\alpha = 0/000$ برابر با $R = 0/296$ محاسبه شده است. از آنجاکه این سطح معنی‌داری از سطح معنی‌داری موردنظر ما $\alpha = 0/05$ کوچک‌تر است؛ مدرک کافی برای رد فرض صفر خود داریم. در نتیجه فرضیه صفر ما رد و فرضیه اصلی مان تأیید می‌شود. بنابراین نتیجه می‌گیریم، آگاهی‌بخشی آموزش و پرورش رابطه مثبت و معنی‌داری با کاهش آزارهای جنسی جوانان دارد.

جدول ۸: نتایج آزمون رگرسیون درباره تأثیر متغیرهای آموزش و فرهنگ‌سازی، آگاهی‌بخشی رسانه ملی، آگاهی‌بخشی شبکه‌های اجتماعی، اعتماد به نظام حقوقی و آگاهی‌بخشی آموزش و پرورش بر میزان کاهش آزار جنسی

Method=inter	روش ورود متغیرهای هم‌زمان
0/807	ضریب هم‌بستگی چندگانه
0/651	ضریب تعیین
0/633	ضریب تعیین تعدیل یافته
0/72242	خطای معیار
35/09	تحلیل واریانس
0/000	سطح معنی‌داری

جدول ۹: ضریب آزمون رگرسیون درباره تأثیر متغیرهای آموزش و فرهنگ‌سازی، آگاهی‌بخشی رسانه ملی، آگاهی‌بخشی شبکه‌های اجتماعی، اعتماد به نظام حقوقی و آگاهی‌بخشی آموزش و پرورش بر میزان کاهش آزار جنسی

sig	t	beta	SE	B	
0/065	1/870		0/280	0/523	مقدار ثابت
0/004	2/919	0/283	0/100	0/292	آگاهی‌بخشی رسانه ملی
0/002	3/188	0/304	0/092	0/293	آموزش و فرهنگ‌سازی
0/008	2/725	0/258	0/097	0/265	آگاهی‌بخشی شبکه‌های اجتماعی
0/251	1/154	0/102	0/102	0/118	اعتماد به نظام حقوقی
0/713	0/369	0/032	0/088	0/032	آگاهی‌بخشی آموزش و پرورش

نتایج به دست آمده حاکی از آن است که ضریب رگرسیون با سطح معنی داری $\alpha = 0/000$ برابر با $R=0/0807$ محاسبه شده است. از آنجاکه این سطح معنی داری از سطح معنی داری مورد نظر ما $0/05 = \alpha$ کوچک تر است، مدرک کافی برای رد فرض صفر خود داریم. در نتیجه فرضیه صفر ما تأیید و فرضیه اصلی مان رد می شود. نتیجه می گیریم که به ازای تغییر در یک واحد انحراف معیار آموزش و فرهنگ سازی، آگاهی بخشی رسانه ملی، آگاهی بخشی شبکه های اجتماعی، اعتماد به نظام حقوقی و آگاهی بخشی آموزش و پرورش بر میزان کاهش آزار جنسی، این مقدار به ترتیب به اندازه $0/283$ ، $0/304$ ، $0/258$ ، $0/102$ و $0/032$ قابل پیش بینی است. بنابراین مهم ترین عامل کاهش آزار جنسی، آموزش و فرهنگ سازی است. میزان کارآمدی آموزش و پرورش در میزان آشنایی و مواجهه با خطرات یا بزه های مربوط به مسائل جنسی در حد متوسط به پایین است.

جدول ۱۰: آماره های توصیفی درباره میزان کارآمدی آموزش و پرورش در میزان آشنایی و مواجهه با

خطرات یا بزه های مربوط به مسائل جنسی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار
۱۰۰	۱/۷۰۰۰	۰/۷۳۱۶۸	۰/۰۷۳۱۷

جدول ۱۱: نتایج آزمون تی تک نمونه ای درباره میزان کارآمدی آموزش و پرورش در میزان آشنایی و

مواجهه با خطرات یا بزه های مربوط به مسائل جنسی

عدد تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین	حد بالا	حد پایین
۱۷/۷۶۷	۹۹	۰/۰۰۰	-۱/۳۰۰۰۰	-۱/۴۴۵۲	-۱/۱۵۴۸

نتایج ارائه شده حاکی از آن است که در تأثیر کارآمدی آموزش و پرورش در میزان آشنایی و مواجهه با خطرات یا بزه های مربوط به مسائل جنسی، تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری $0/01$ وجود دارد ($t = -17/76$). از دیدگاه پاسخ گویان، میزان کارآمدی آموزش و پرورش در این مقوله، در حد متوسط به پایین بوده است.

جدول ۱۲: آماره های توصیفی درباره کارآمدی رسانه ملی در میزان آشنایی و مواجهه با خطرات یا

بزه های مربوط به مسائل جنسی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار
۱۰۰	۱/۸۴۰۰	۰/۷۸۷۷۹	۰/۰۷۸۷۸

جدول ۱۳: نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای درباره کارآمدی رسانه ملی در میزان آشنایی و مواجهه با خطرات یا بزه‌های مربوط به مسائل جنسی

عدد تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین	حد بالا	حد پایین
-۱۴/۷۲۵	۹۹	۰/۰۰۰	-۱/۱۶۰۰۰	-۱/۳۱۶۳	-۱/۰۰۳۷

بررسی نتایج حاکی از آن است که در میزان کارآمدی رسانه ملی در میزان آشنایی و مواجهه با خطرات یا بزه‌های مربوط به مسائل جنسی تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۱ وجود دارد ($t = -۱۴/۷۲$). از دیدگاه پاسخ‌گویان، میزان کارآمدی رسانه ملی در این مقوله در حد متوسط به پایین بوده است.

جدول ۱۴: آماره‌های توصیفی درباره رضایتمندی از نحوه نظارت پلیس و دستگاه قضائی بر فضاهای مجازی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار
۱۰۰	۲/۶۶۰۰	۱/۱۳۹۰۲	۰/۱۱۳۹۰

میزان رضایتمندی از نحوه نظارت پلیس و دستگاه قضائی بر فضاهای مجازی در حد متوسط به پایین است.

جدول ۱۵: نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای درباره رضایتمندی از نحوه نظارت پلیس و دستگاه قضائی بر فضاهای مجازی

عدد تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین	حد بالا	حد پایین
-۲/۹۸۵	۹۹	۰/۰۰۴	-۰/۳۴۰۰۰	-۰/۵۶۶۰	-۰/۱۱۴۰

بررسی نتایج حاکی از آن است که در میزان رضایتمندی از نحوه نظارت پلیس و دستگاه قضائی بر فضاهای مجازی، تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۱ وجود دارد ($t = -۲/۹۸$). از دیدگاه پاسخ‌گویان، رضایتمندی از نحوه نظارت پلیس و دستگاه قضائی بر فضاهای مجازی در حد متوسط به پایین بوده است.

جدول ۱۶: آماره‌های توصیفی درباره میزان اطلاع از کارکرد و وظایف مددکاران و سازمان‌های مربوطه

تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار
۱۰۰	۱/۸۸۰۰	۰/۸۳۲۱۸	۰/۰۸۳۲۲

جدول ۱۷: نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای درباره‌ی اطلاع از کارکرد و وظایف مددکاران و سازمان‌های مربوطه

عدد تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	تفاوت میانگین	حد بالا	حد پایین
۱۳/۴۵۹ -	۹۹	۰/۰۰۴	۱/۱۲۰۰۰ -	۱/۲۸۵۱ -	۰/۹۵۴۹ -

بررسی نتایج حاکی از آن است که در میزان اطلاع از کارکرد و وظایف مددکاران و سازمان‌های مربوطه، تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۱ وجود دارد (t= ۱۳/۴۵ -). نتایج حاکی از آن است که اطلاع از کارکرد و وظایف مددکاران و سازمان‌های مربوطه در حد متوسط به پایین بوده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با وجود تلاش برای آگاه‌سازی و ازبین بردن قبح بیان و گزارش جرائم جنسی علیه جوانان، هنوز نگاه سنتی «سرپوش گذاشتن» پررنگ است. از طرف دیگر، نبود آموزش‌های لازم درباره فرزندپروری به خانواده‌ها، خود باعث افزایش چنین جرائمی است. نهاد خانواده اولین و بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی است که کودک بسیاری از هنجارها را از آن می‌آموزد و نسبت به خوبی یا بدی حرف یا عملی واکنش نشان می‌دهد. حال در صورت عدم آمادگی والدین نمی‌توان انتظار داشت که میزان بزه‌های وارده بر جوانان کاهش یابد. جامعه ایرانی هنوز با فرهنگ قبیح دانستن طرح موضوع جرائم جنسی کنار نیامده است؛ لازمه اصلاح این مسئله، فرهنگ‌سازی در جامعه از طریق رسانه‌ها، آموزش و پرورش و ... است. به سبب وجود موانع و نبود ارکان اساسی از جمله پلیس ویژه اطفال و کمبود نیروهای آموزش‌دیده و عدم اطلاع‌رسانی درباره جرائمی که جوانان را هدف قرار داده است، به نظر می‌رسد که در دسترس‌ترین ابزار اطلاع‌رسانی که در اختیار جوانان است، همان فضای مجازی است. پس ناگزیر تا آماده‌سازی بسترهای نوین، باید در راستای تولید محتوای مناسب برای اطلاع‌رسانی کوشید. لذا پیشگیری از وقوع جرم در اولویت از درمان بزه‌دیده و بازپروری بزه‌کار قرار دارد. در نتیجه پیشگیری‌های رشد‌مدار و وضعی، در کاهش نرخ جرائم جنسی علیه جوانان کمک بسزایی می‌کنند. همچنین فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد برای همکاری اجتماعی و تأکید بر حضور مؤثر مردم و نیز واگذاری بسیاری از پرونده‌ها به مددکاران اجتماعی، که طبق قانون حمایت از جوانان مصوب ۱۳۹۹، به بهزیستی محول شده است، از فرسودگی و تراکم پرونده‌ها خواهد کاست.

بنا بر نتایج حاصله، موارد زیر به عنوان پیشنهاد کار پژوهشی بیان می‌شود:

۱. دوری از دیدگاه‌های متعصبانه در راستای شناخت واقعیت‌ها و آگاه‌سازی مؤثر برای ازبین بردن حس اعتماد به اینترنت و در مقابل ایجاد حس اعتماد صمیمانه برای طرح راحت سؤالات ایجادشده در ذهن آحاد جامعه، به ویژه نسل جوان جهت جلوگیری از انحرافات بیشتر با دریافت پاسخ‌های نادرست از اینترنت.
۲. توسعه و اصلاح نهاد خانواده از طریق ارائه برنامه‌های تربیتی مناسب و نظارت بر برنامه‌ریزی صحیح اوقات فراغت فرزندان و کنترل صحیح روابط ایشان با دیگران در سطح فعالیت در شبکه‌های مجازی و ... با برگزاری دوره‌های آموزشی برای پدران و مادران و بهبود رابطه افراد خانواده با یکدیگر برای ایجاد اعتماد میان اعضا.

۳. آموزش از طریق رسانه‌های عمومی برای استفاده بهینه از فضای مجازی و تقویت سواد رسانه‌ای کاربران.
۴. بهره‌گیری از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی و برنامه‌ریزی توسط نهادهای حمایتی (مطابق قانون حمایت از اطفال و نوجوانان) برای ارتقای سطح آگاهی در راستای تولید محتوای مناسب برای این قشر.
۵. برگزاری دوره‌های آموزشی و تربیتی توسط آموزش و پرورش در راستای ارتقای سطح آگاهی و نحوه برخورد کارکنان مدارس در برخورد با جوانان؛ همچنین تشریح وظایف و اقدامات مددکاران، روان‌شناسان و کارشناسان علوم اجتماعی در قبال دانش‌آموزان ضمن اجرای برنامه‌های متناسب با موضوع جوانان در محیط مدرسه.

منابع

۱. اختری، عباس، و مودن‌زادگان، حسنعلی (۱۳۹۸)، «جایگاه حقوق بزه‌دیده در مرحله تحقیقات مقدماتی از منظر قانون آیین دادرسی کیفری ایران»، فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، ۲۶، ۴۱-۷۳.
۲. اسلامی، رضا، و میریان، سیده سارا (۱۳۹۴)، «برده‌گی جنسی کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در نظام بین‌المللی حقوق بشر و حقوق ایران»، پژوهش‌نامه حقوق کیفری، ۶(۱)، ۷-۳۶.
۳. امیرپور، مهناز، و بهرامیان، شفیعی (۱۳۹۳)، مبانی کلی نظریه‌های ارتباط جمعی، تهران: جامعه‌شناسان
۴. بارانی، محمد (۱۳۹۹)، شیوه‌های رفتاری پلیس با کودکان و نوجوانان، تهران: انتشارات معاونت تربیت و آموزش ناجا.
۵. بارکر، کریس (۱۳۹۱)، مطالعات فرهنگی، ترجمه مهدی فرجی و نفیسه حمیدی، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم.
۶. باوی، حسن (۱۳۹۷)، حمایت کیفری از اطفال و نوجوانان بزه‌دیده در حقوق ایران و مصر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
۷. بشیری، سعید، ابطحی، سید مصطفی، و مرشدی‌زاد، علی (۱۳۹۹)، «نقش فضای مجازی بر وضعیت حوزه عمومی در ایران»، مطالعات سیاسی، ۱۲ (۴۸)، ۹۳-۱۱۸.
۸. بیگی، جمال، و یزدانی، حکیمه (۱۳۹۸)، «نقش بزه‌دیده بر مسئولیت بزه‌کار در قانون مجازات اسلامی از منظر آموزه‌های بزه‌دیده‌شناسی علمی»، تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری (دانشنامه حقوق و سیاست)، ۱۵(۳۹)، ۱۴۱-۱۷۶.
۹. پور قهرمانی، بابک (۱۳۹۵)، سیاست جنایی ایران در قبال جرایم رایانه‌ای: مطالعه تطبیقی با اسناد بین‌المللی، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی (شهر دانش).
۱۰. جاویدنیا، جواد، عابدی سرآسیا، علیرضا، و سلطانی، عباسعلی (۱۳۹۴)، «واکاوی سیاست‌های پالایش محتوای مجرمانه (فیلترینگ) از منظر فقهی»، دین و ارتباطات (دانشگاه امام صادق / نامه صادق)، ۲۲(۲)، ۳۵-۶۱.
۱۱. جعفری، بهرام (۱۳۹۹)، «جلوه‌های سیاست افتراقی کیفری در قبال کودکان بزه‌دیده با نگاهی به قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹»، حقوق کودک، ۶، ۶۷-۸۸.
۱۲. حافظ‌نیا، محمدرضا، و کاویانی راد، مراد (۱۳۹۳)، فلسفه جغرافیای سیاسی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۳. رایجیان اصلی، مهرداد (۱۳۹۸)، بزه‌دیده‌شناسی، جلد اول، تهران: انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی.
۱۴. رضوی فرد، بهزاد، رباطی جزئی، محمدتقی، و عمرانی، گلستا (۱۳۹۷)، «پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی در شبکه‌های اجتماعی»، حقوقی دادگستری، ۸۲(۱۰۴)، ۳۹-۶۵.
۱۵. سبزه، بتول، و صادقی، رسول (۱۴۰۱)، «عوامل مؤثر بر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان»، مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۶۹، ۱۶۹-۱۹۹.
۱۶. سرمد، زهره، بازرگان، عباس، و حجازی، الهه (۱۳۸۰)، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: آگه.
۱۷. سلیمی، علی، و داوری، محمد (۱۳۹۴)، جامعه‌شناسی کجروی، قم: نشر پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

۱۸. سماواتی پیروز، امیر (۱۳۸۵)، عدالت ترمیمی؛ تعدیل تدریجی عدالت کیفری یا تغییر آن، تهران: نگاه بینه.
۱۹. شفاعی بجستان، آرش، رسولی، محمدرضا، و سلاجقه، پروین (۱۳۹۹)، «تأثیر فضای مجازی بر شعر امروز؛ پدیدارشناسی تجربه زیسته شاعران»، جستارهای نوین ادبی، ۵۳، ۶۲-۳۹.
۲۰. عادل آذر، منصور، و مومنی، سمنا (۱۳۷۸)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، ج ۱، تهران: سمت.
۲۱. عالی پور، حسن (۱۳۹۵)، حقوق کیفری فناوری اطلاعات، تهران: خرسندی.
۲۲. عباسی شوازی، محمدتقی، معینی، مهدی، و پوردیان، روح اله (۱۳۹۷)، «فضای مجازی، هم‌نشینی و رفتارهای پرخطر: مطالعه رابطه هم‌نشینی دانشجویان در فضای مجازی با رفتارهای پرخطر در فضای واقعی و مجازی»، انتظام اجتماعی، ۱۰(۳)، ۷۷-۱۰۴.
۲۳. فرشاسعید، پرویز، جلالی، محمود، و گودرزی، مهناز (۱۴۰۰)، «ضرورت تدوین کنوانسیون بین‌المللی حملات سایبری»، مطالعات حقوقی، ۱۱(۱)، ۲۰۵-۲۳.
۲۴. قانع، محمدرضا (۱۳۸۲)، «چهار اصطلاح چهار مفهوم یا چهار اصطلاح یک مفهوم؟»، اطلاع‌شناسی، ۱۱(۱)، ۱۰۷-۱۲۴.
۲۵. کرامتی معز، هادی (۱۳۹۹)، بزهدیده‌شناسی کودکان در شبکه‌های مجازی، تهران: دادگستر.
۲۶. مجتهدزاده، پیروز (۱۳۹۳)، فلسفه و کارکرد ژئوپلیتیک (مفاهیم و نظریه هادر عصر فضای مجازی)، تهران: سمت.
۲۷. مسعودی، امیر (۱۳۸۳)، «امنیت اطلاعات در فضای سایبر»، نشریه کتاب ماه، ۸۵، ۱۶-۲۱.
۲۸. معارف‌وند، معصومه، تدین، نازنین، و مسعودی، غزاله (۱۳۹۸)، کودک‌آزاری جنسی، تهران: روزنه.
۲۹. معین، محمد شهرام، و برزگر، نکیسا (۱۳۹۲)، تبیین حوزه‌های پژوهشی در فناوری بیومتریک به‌منظور استفاده در فضای مجازی، تهران: مرکز ملی فضای مجازی.
۳۰. میرسعیدی، سیدمنصور، و عطایی حسین‌آبادی، نرگس‌السادات (۱۳۹۶)، «بسترهای بزهدیدگی جنسی در مقررات غیرکیفری (با تأکید بر قانون مدنی و قانون حمایت از جوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست)»، پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی، ۱۰(۱)، ۱۲۷-۱۴۹.
۳۱. میری، حمید (۱۳۹۴)، مسئولیت مدنی ارائه‌کنندگان خدمات اینترنتی، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های شهر دانش.
۳۲. نیکیختی، جواد، محمدنسل، غلامرضا، و گلپایگانی، بهروز (۱۳۹۹)، «بررسی تطبیقی قانون حمایت از اطفال و نوجوانان در برابر هرزه‌نگاری و پروتکل الحاقی به کنوانسیون حقوق کودک»، حقوق پزشکی، ۱۴، ۱۱۵-۱۳۱.

References

1. Bidarra, S. J., Oliveira, P., Rocha, S., Saraiva, D. P., Oliveira, C., & Barrias, C. C (2016), "A 3D in vitro model to explore the inter - conversion between epithelial and mesenchymal states during EMT and its reversion", *Scientific reports*, 6, 27072.
2. Cooke, A. S., & Farrell, L. (2001), "Impact of muntjac deer (*Muntiacus reevesi*) at monks wood national nature reserve, Cambridgeshire, eastern England", *Forestry*, 74(3), 241 - 250.
3. Duarte, D., Hawkins, E. D., Akinduro, O., Ang, H., De Filippo, K., Kong, I. Y., ... & Celso, C. L. (2018), "Inhibition of endosteal vascular niche remodeling rescues hematopoietic stem cell loss in AML", *Cell stem cell*, 22(1), 64 - 77.
4. Gewirtz - Meydan, A., & Finkelhor, D. (2020), "Sexual abuse and assault in a large national sample of children and adolescents", *Child maltreatment*, 25(2), 203 - 214.
5. Janssen, E., Carpenter, D., & Graham, C. A (2003), "Selecting films for sex research: Gender differences in erotic film preference", *Archives of sexual behavior*, 32, 243 - 251.
6. Kvam, M. H. (2004), "Sexual abuse of deaf children. A retrospective analysis of the prevalence and characteristics of childhood sexual abuse among deaf adults in Norway", *Child abuse & neglect*, 28(3), 241 - 251.
7. Leach, C., Stewart, A., & Smallbone, S. (2016), "Testing the sexually abused - sexual abuser hypothesis: A prospective longitudinal birth cohort study", *Child abuse & neglect*, 51, 144 - 153.
8. Lu, Y. C., & Lung, F. W. (2012), "Perceived parental attachment, personality characteristics, and cognition in male incest", *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 56(4), 557 - 572.
9. McGill, L., & McElvaney, R. (2023), "Adult and Adolescent Disclosures of Child Sexual Abuse: A Comparative Analysis", *Journal of Interpersonal Violence*, 38(1-2), 1163-1186.
10. Meyers, J. L., Sartor, C. E., Werner, K. B., Koenen, K. C., Grant, B. F., & Hasin, D (2018), "Childhood interpersonal violence and adult alcohol, cannabis, and tobacco use disorders: variation by race/ethnicity?", *Psychological medicine*, 48(9), 1540 - 1550.
11. Michael, K., & Ben - Zur, H. (2007), "Risk - taking among adolescents: Associations with social and affective factors", *Journal of Adolescence*, 30(1), 17-31.
12. Ramsey - Klawsnik, H. (1992), "Elder Sexual Abuse. Illness", *Crisis & Loss*, 2(4), 92-96. <https://doi.org/10.2190/IL2.4.n>
13. Rudin, C. M., Cohen, E. E., Papadimitrakopoulou, V. A., Silverman Jr, S., Recant, W., El - Naggar, A. K., ... & Vokes, E. E. (2003), "An attenuated adenovirus, ONYX - 015, as mouthwash therapy for premalignant oral dysplasia", *Journal of clinical oncology: official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 21(24), 4546.

14. Rudin, C. M., Durinck, S., Stawiski, E. W., Poirier, J. T., Modrusan, Z., Shames, D. S., ... & Seshagiri, S. (2012), "Comprehensive genomic analysis identifies SOX2 as a frequently amplified gene in small - cell lung cancer", *Nature genetics*, 44(10), 1111 - 1116.
15. Unicef Convention on the Rights of the Child Convention on the Rights of the Child text | UNICEF (November 6, 2013), Definitions of select child protection terms. 2010 Available at: http://www.unicef.org/protection/57929_58022.html#core.
16. Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2006), "Online victimization of youth: Five years later", *National Center for Missing & Exploited Children Bulletin* - 07 - 06 - 025. Alexandria, VA.
17. Young - Bruehl, E. (1998), Book Review: Like Subjects, Love Objects: Essays on Recognition and Sexual Difference. By Jessica Benjamin. New Haven: Yale University Press, 1995, 234 pp., 35.00hardcover, 16.00 softcover. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 46(2), 634 - 638.
18. Violence Against Children, World Health Organization (June 8, 2019), <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children>.
19. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/92374>
20. <https://www.childtrends.org>